

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗ, ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΠΕΡΙΚΛΗ

Κεφ. 39

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 39

- Για πρώτη φορά η αντιπαράθεση Αθήνας – Σπάρτης, που μέχρι τώρα υποδηλωνόταν έμμεσα, γίνεται φανερή. Ο Περικλής αναφέρεται στους Σπαρτιάτες και στις διαφορές τους με την πόλη της Αθήνας.

ΑΘΗΝΑ ≠ ΣΠΑΡΤΗ

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΩΣ ΠΡΟΣ:

1. ΤΑ ΠΟΛΕΜΙΚΑ

2. ΤΗ
ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ /
ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΖΩΗΣ

3. ΤΗΝ ΑΓΩΓΗ
ΤΩΝ ΝΕΩΝ

4. ΤΟΥΣ
ΞΕΝΟΥΣ

«Διαφέρομεν δὲ καὶ
ταῖς τῶν πολεμικῶν
μελέταις τῶν
ἐναντίων τοῖσδε.»

«Εἵμαστε
διαφορετικοί από
τους αντιπάλους μας
και στην πολεμική
εκπαίδευση στα
εξής:»

«τήν τε γὰρ
πόλιν κοινὴν
παρέχομεν, καὶ
οὐκ ἔστιν ὅτε
ξενηλασίαις
ἀπείργομέν τινα
ἢ μαθήματος ἢ
θεάματος, ὃ μὴ
κρυφθὲν ἂν τις
τῶν πολεμίων
ἰδὼν
ὠφεληθείη,»

«Και την πόλη μας την έχουμε
ανοιχτή σε όλους και σε
καμιὰ περίπτωση κανένα δεν
εμποδίζουμε, **με απελάσεις**
ξένων, από του να δει ή να
μάθει κάτι που, αν δεν το
κρύβαμε και το έβλεπε
κάποιος απ' τους εχθρούς,
θα μπορούσε να ωφεληθεί»

ξενηλασίαις:

1. Να μην ωφεληθούν οι ξένοι επισκέπτες της Σπάρτης

2. Να μην χαλαρώσουν τα ήθη των Σπαρτιατών από τη μαλακότητα των ξένων

«ΠΙΣΤΕΥΟΝΤΕΣ Οὐ ΤΑΪΣ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΣ Τὸ ΠΛΕΟΝ
ΚΑὶ ἈΠΑΤΑΙΣ ἢ Τῷ ἈΦ'
ἡΜῶΝ ΑὐΤῶΝ ἕΣ Τὰ
ἜΡΓΑ ΕὐΨΥΧΩ.»

«ΕΠΕΙΔὴ ἔΧΟΥΜΕ
ΠΕΠΟΙΘΗΣΗ ὀΧΙ
ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΣΤΙΣ
ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΕΣ ΚΑΙ
ΣΤΑ ΤΕΧΝΑΣΜΑΤΑ,
ὅσο στην ευψυχία
μας την ὥρα της
μάχης.»

ἀπάταις:

- μέρος της πολεμικής τέχνης των Σπαρτιατών

κλέμματα:

- ξεγελάσματα,, μυστικά στρατηγήματα, δόλοι της στρατιωτικής εκπαίδευσης και σοφίσματα την ώρα του πολέμου

κρυπτεία:

- δεινή δοκιμασία των νέων, ενέδρα, νύχτα
- σκοτεινή μεθόδευση για εξόντωση των επικίνδυνων για το καθεστώς ειλώτων (μυστική υπηρεσία: επιτήρηση, λήστευση, εκτέλεση)
- Έθιμο ενηλικίωσης- τέλος στρατιωτικής εκπαίδευσης των Σπαρτιατών

- <https://youtu.be/Ej1PbTfJ8pE>

Σπαρτιάτες, οι πλέον μισητοί σ' όλο τον
κόσμο,
που δολερά στοχάζεστε, πρώτοι στο ψέμα,
μηχανορράφοι του κακού, που ο νους σας
είναι
πώς θα τυλίξετε τον άλλον με τεχνάσματα...
και πάντα, άλλα σκεφτόσαστε κι άλλα το
στόμα σας λέει.

(Ευριπίδης, Ανδρομάχη 445-452.
Μετάφραση Γ. Γεραλή)

«καὶ ἐν ταῖς
παιδείαις οἱ μὲν
ἐπιπόνῳ ἀσκήσει
εὐθὺς νέοι ὄντες τὸ
ἀνδρεῖον
μετέρχονται, ἡμεῖς
δὲ ἀνειμένως
διαιτώμενοι οὐδὲν
ἥσσον ἐπὶ τοὺς
ἰσοπαλεῖς κινδύνους
χωροῦμεν.»

«ΚΑΙ ΣΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΤΟΥΣ
ΣΥΣΤΗΜΑ, ΕΚΕΙΝΟΙ ΜΕ
ΕΞΑΝΤΛΗΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΑΠΟ
ΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ ΤΟΥΣ ΗΛΙΚΙΑ
ΕΠΙΔΙΩΚΟΥΝ ΝΑ ΓΙΝΟΥΝ
ΑΝΔΡΕΙΟΙ. ΑΝΤΙΘΕΤΑ ΕΜΕΙΣ, ΑΝ
ΚΑΙ ΖΟΥΜΕ ΑΝΕΤΑ,
ΠΡΟΧΩΡΟΥΜΕ ΜΕ ΟΧΙ
ΚΑΤΩΤΕΡΟ ΦΡΟΝΗΜΑ ΣΕ
ΚΙΝΔΥΝΟΥΣ ΤΟ ΙΔΙΟ
ΜΕΓΑΛΟΥΣ.»

«τεκμήριον δέ· οὔτε γὰρ
Λακεδαιμόνιοι καθ’
ἑαυτούς, μεθ’ ἀπάντων
δὲ ἕς τὴν γῆν ἡμῶν
στρατεύουσι, τήν τε
τῶν πέλας αὐτοὶ
ἐπελθόντες οὐ χαλεπῶς
ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ τοὺς
περὶ τῶν οἰκείων
ἀμυνομένους
μαχόμενοι τὰ πλείω
κρατοῦμεν.»

«Και να η απόδειξη: Οι
Λακεδαιμόνιοι δεν
εκστρατεύουν στη χώρα μας
μόνο με τη δική τους δύναμη,
αλλά με όλους τους συμμάχους
τους, ενώ εμεῖς κάθε φορά που
εισβάλλουμε στη χώρα των
άλλων μόνοι μας, νικούμε
χωρίς δυσκολία στη μάχη τις
πιο πολλές φορές, στην ξένη
χώρα, εκείνους που αμύνονται
για τη σωτηρία της χώρας
τους.»

«ἄθρόα τε τῇ δυνάμει
ἡμῶν οὐδεὶς πω
πολέμιος ἐνέτυχε διὰ
τὴν τοῦ ναυτικοῦ τε
ᾗμα ἐπιμέλειαν καὶ τὴν
ἐν τῇ γῇ ἐπὶ πολλὰ
ἡμῶν
αὐτῶν ἐπίπεμψιν.»

«Συγκεντρωμένη ολόκληρη τη
δύναμη μας κανέναν εχθρό
ως τώρα δεν αντιμετώπισε,
γιατί εμείς φροντίζουμε
ταυτόχρονα και για το ναυτικό
και επειδὴ σε πολλά μέρη της
στεριάς στέλνουμε στρατό από
μας τους ίδιους.»

«ἦν δέ που μορίῳ
τινὶ προσμείξωσι,
κρατήσαντές τέ
τινας ἡμῶν πάντας
αὐχοῦσιν
ἀπεῶσθαι καὶ
νικηθέντες ὑφ'
ἀπάντων
ἡσσησθαι.»

«Κι αν συγκρουστούν
κάπου με ένα μέρος από
μας και αν νικήσουν
μερικούς από μας,
καυχιούνται ότι μας έχουν
τρέψει όλους σε φυγή, αν
όμως νικηθούν,
διατείνονται ότι νικήθηκαν
απ' όλους μας.»

«καίτοι εἰ
ῥαθυμία μᾶλλον
ἢ πόνων μελέτη
καὶ μὴ μετὰ
νόμων τὸ πλεόν
ἢ τρόπων
ἀνδρείας
ἐθέλομεν
κινδυνεύειν,»

«Και όμως, αν
ριχνόμαστε πρόθυμοι
στον κίνδυνο
περισσότερο με άνεση,
παρά με επίπονη
άσκηση και με ανδρεία
που δεν πηγάζει τόσο
από την επιβολή του
νόμου όσο από τον
τρόπο της ζωής μας, »

«περιγίγνεται ἡμῖν
τοῖς τε μέλλουσιν
ἀλγεινοῖς μὴ
προκάνειν, καὶ ἔς
αὐτὰ ἐλθοῦσι μὴ
ἀτολμοτέρους τῶν
αἰεὶ μοχθούντων
φαίνεσθαι,»

«μας μένει κέρδος το ὅτι δεν
κουραζόμαστε
προκαταβολικά για τις
δύσκολες στιγμές που είναι
να 'ρθουν και, όταν φτάσουμε
σ' αυτές, ὅτι δεν δείχνουμε
λιγότερο θάρρος από κείνους
που πασχίζουν αδιάκοπα σε
ὅλη τους τη ζωή.»

καὶ ἔν τε τούτοις τὴν
πόλιν ἀξίαν εἶναι
θαυμάζεσθαι καὶ ἔτι
ἐν ἄλλοις.

Και γι αυτά και
για πολλά άλλα
ακόμα
(ισχυρίζομαι ὅτι)
η πόλη μας αξίζει
να θαυμάζεται.

ΣΚΟΠΟΣ

Ο Περικλής επιδιώκει να:

→ παρουσιάσει τις διαφορές Αθήνας – Σπάρτης

→ τονώσει το ηθικό των Αθηναίων, να κρατήσει ακμαίο το φρόνημά τους

→ Επαινέσει τον αξιόμαχο αθηναϊκό στρατό

→ Δημιουργήσει αίσθημα κοινής υπερηφάνειας για τον τρόπο ζωής τους

→ εγκωμιάσει τον ιδανικό τρόπο ζωής των Αθηναίων

ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΥ

■ ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ:

- ἐπιπόνῳ ἀσκήσει ≠ ἀνειμένῳς διαιτώμενοι
- κρατήσαντες ≠ νικηθέντες

■ ΟΜΟΙΟΤΕΛΕΥΤΟ:

- πόνων - νόμων
- ἀπεῶσθαι - ἡσσησθαι
- μαθήματος - θεάματος

■ ΖΕΥΓΜΑ:

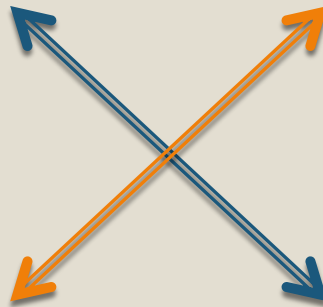
- αὐχοῦσιν ἀπεῶσθαι καὶ ... ἡσσησθαι

ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΥ

Χιαστό σχήμα

Και την πόλη μας την έχουμε
ανοιχτή
(την πόλιν παρέχομεν)

και σε καμιά περίπτωση κανένα δεν
εμποδίζουμε (ἀπείργομεν)

επειδή έχουμε πεποίθηση ότι
περισσότερο στις προετοιμασίες
και στα τεχνάσματα (οὐ ταῖς
παρασκευαῖς και ἀπάταις)

όσο στην ευψυχία μας την ώρα της
μάχης (εὐψύχω)

ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΥ

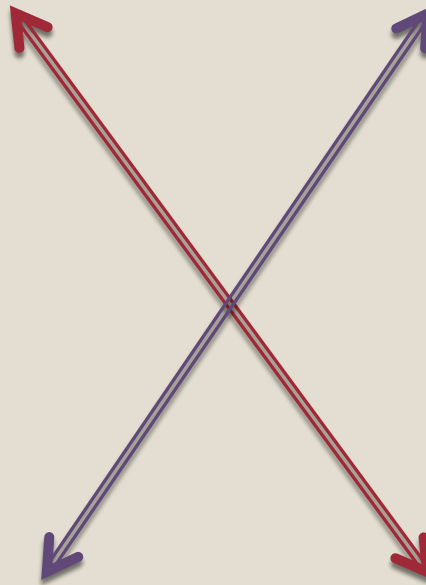
Χιαστό σχήμα

Με μεγαλύτερη άνεση
(ῥαθυμία μᾶλλον)

που δεν πηγάζει τόσο
από την επιβολή του
νόμου
(καὶ μὴ μετὰ νόμων τὸ
πλέον)

παρά με επίπονη
άσκηση
(ἢ πόνων μελέτη)

όσο από τον τρόπο της
ζωής μας
(ἢ τρόπων ἀνδρείας)

ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- Ποιο είναι το θέμα του κεφαλαίου 39; Δώστε έναν τίτλο.
- Να εντοπίσετε και να εξηγήσετε τα βασικά σημεία διαφοροποίησης της Αθήνας από την Σπάρτη ως προς τα πολεμικά πράγματα, τους ξένους, τη συμπεριφορά/τον τρόπο ζωής και την αγωγή των νέων.
- Να ερμηνεύσετε τον όρο **ξενηλασίες**. Ποια η σημασία του και γιατί το έκαναν οι Σπαρτιάτες σύμφωνα με τον Περικλή;
- Τι επιδιώκει να κάνει ο ρήτορας με το κεφάλαιο 39;
- Τι γνωρίζετε για τις **απάτες**, τις **κρυπτείες** και τα **κλέμματα**;

- **ξενηλασίαις** (ξένος + ἐλαύνω) = απέλαση των ξένων (μέτρο των Σπαρτιατών). Κατά τον Πλούταρχο με το θεσμό των απελάσεων μέρος της σπαρτιατικής νομοθεσίας) οι Σπαρτιάτες επιδίωκαν να διατηρηθούν τα ήθη και έθιμά τους και να μη διαβρωθούν. Να μη μεταδοθούν ξένοι τρόποι ζωής και ξένες ιδέες στους Σπαρτιάτες. Ακόμα ο θεσμός αυτός απαγόρευε και στους νέους της Σπάρτης να επισκέπτονται ξένες πόλεις, από φόβο μήπως αλλάξουν χαρακτήρα και συμπεριφορά από ξένες επιδράσεις.
- Στο κεφάλαιο αυτό ο Περικλής υποστηρίζει ότι οι Σπαρτιάτες φοβούνται μήπως οι ξένοι δουν από κοντά τα καλά στοιχεία του πολιτεύματός τους και τα μιμηθούν για δική τους ωφέλεια.
- α. Η εντολή της Σπαρτιάτισσας: ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τᾷς.
- β. Ο «τρέσας» (= λιποτάκτης) θανατώνεται χωρίς δίκη.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

Αθήνα

1. «ανοιχτή» στους ξένους.
2. δεν κρύβει καμιά πολεμική εφεύρεση.
3. 3. στηρίζεται στην ευψυχία των πολεμιστών της.
4. συνηθίζει τους νέους στις καθημερινές απολαύσεις.
5. δημιουργεί πολίτες τολμηρούς, χωρίς να τους εξαντλεί για μελλοντικούς κινδύνους.
6. εκστρατεύει χωρίς τους συμμάχους της και νικάει αυτούς που πολεμούν «ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἑστιῶν».
7. έχει εμπιστοσύνη στην έμφυτη τόλμη των πολιτών της.
8. συνδυάζει την τόλμη με τις ανέσεις.

Σπάρτη

1. «κλειστή» στους ξένους
2. φοβάται μήπως οι ξένοι μάθουν κάτι απ' την πολεμική τέχνη.
3. στηρίζεται στις πολεμικές προετοιμασίες και στις «απάτες».
4. καταπιέζει τους νέους.
5. δημιουργεί επαγγελματίες στρατιώτες και τους σκληραγωγεί για τους μελλοντικούς κινδύνους.
6. εκστρατεύει μαζί με όλους της τους συμμάχους.
7. έχει εμπιστοσύνη στην επίκτητη τόλμη των πολιτών της.
8. συνδυάζει την τόλμη με τη σκληραγωγία.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

Αθήνα

1. επιτρέπει στους πολίτες να ζουν άνετα, χωρίς να χάνουν την ανδρεία τους.
2. αφήνει στους πολίτες της να απολαμβάνουν τα υλικά και τα πνευματικά αγαθά στην ειρηνική περίοδο.
3. μεγαλώνει τους πολίτες με απόλυτη ελευθερία.

Σπάρτη

1. δημιουργεί πολίτες ανδρείους με σκληρή απ' την παιδική ηλικία.
2. επιβάλλει στους πολίτες της τη στέρηση των αγαθών στην ειρηνική περίοδο, για να μην χάνουν την ανδρεία τους.
3. μεγαλώνει τους νέους με στρατιωτική πειθαρχία.